

**BO'LAJAK PEDAGOGLARNI TAYYORLASH TIZIMIDA
MALAKAVIY AMALIYOTNING MAQSADI VA VAZIFALARI**

AVAZOVA ADOLAT ARSLON QIZI

Xalqoro innovatsiyalar universiteti magistranti

Annotatsiya: *Oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyot jarayonida bo'lajak mutaxassis pedagoglar o'z kasbiga mos nazariy bilimlarni mustaqil, ijodiy ravishda hayotga tadbiq etish yo'llarini o'rganadi, kasbga hos malakalarni egallaydi, bolalar rivojlanishini kuzatadi, tahlil qiladi, bilim darajasini baholash bilan birga bolalarga turli faoliyatlarni tashkil etish, ta'lim va tarbiyaviy ishlarni rejalashtirishni o'rganadilar.*

Kalit so'zlar: *ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy-ma'naviy, sub'yekt, pedagogik, huquqiy-me'yoriy, pedagogik-psixologik, pedagogik-didaktik, psixologik, islohat.*

O'zbekistonda ijtimoiy hayotning barcha sohalarida amalga oshirilayotgan islohotlarning maqsadi inson va uning manfaatlari, uning xavfsizligi va farovonligini ta'minlash hamda barkamol avlodni voyaga yetkazishga qaratilgandir. O'zbekiston davlat mustaqilligini qo'lga kiritgandan keyingi qisqa vaqt ichida bosib o'tgan taraqqiyot yo'li asrlarga arzigulik mazmun va mohiyat kasb etmoqda. Ma'lumki, taraqqiyotni harakatga keltirishda va turmushda ro'y berayotgan jarayonlarga o'z ta'sirini o'tkazishda jamiyat ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy-ma'naviy yangilanishining muhim sub'yekti bo'lgan yoshlarni barkamol shaxs qilib tarbiyalash muhim masalasi ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti "Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2017 yil 27 iyuldagi PQ 3151-sonli hamda "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohatlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2018 yil 5 iyundagi PQ 3775-sonli qarorlariga muvofiq Oliy ta'lim muassasalari bakalavriat ta'lim yo'nalishlari sinov tajriba asosida

malakaviy pedagogik amaliyotini o'tash tartibini belgilaydi.

Malakaviy amaliyot – bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda o'quv-pedagogik jarayonining asosiy qismi hisoblanadi. Malakaviy amaliyot namunaviy va ishchi o'quv rejasiga mos ravishda amalga oshiriladi. Malakaviy amaliyotning mazmuni amaliyot turiga qarab, kafedrada ishlab chiqilgan dasturiga mos bo'ladi. Malakaviy amaliyot o'quv mashg'ulotlaridan ajralgan holda tashkil etiladi. Malakaviy amaliyotni talabalar oliy ta'lim muassasasi bilan shartnoma tuzilgan tashkilotlarda o'tashlari mumkin. Ayrim hollarda bitiruvchi kurs talabalari o'zi ishlashni rejalashtirayotgan ta'lim muassasalarida faol malakaviy amaliyotni o'tashlari mumkin. Talabalarning malakaviy amaliyotni o'tash joylari oliy ta'lim muassasasi rektori tomonidan chiqarilgan buyruq asosida tashkil etiladi.

Malakaviy amaliyot maqsadi - bo'lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlash, olgan bilimlarini amaliyotda sinab ko'rish, pedagogik va kasbiy faoliyat ma'suliyatini his etish va o'z ustida ishlash ko'nikmasini shakllantirish, shuningdek, tajribali mutaxassislarning ish faoliyatini o'rganishdan iborat.

Malakaviy amaliyot vazifalari:

- ❖ *Talabalarda tanlangan kasbiga qiziqishni takomillashtirish;*
- ❖ *Kasbiy faoliyat haqida bir butun tushunchani shakllantirish;*
- ❖ *Kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirish;*
- ❖ *Kasbiy faoliyat bo'yicha tajribani yaratish.*
- ❖ *Talabalarning olgan nazariy bilimlarini chuqurlashtirish, mustahkamlash va ularni amalda qo'llashga o'rgatish.*
- ❖ *Mustaqil va ijodiy ishlashga, ilg'or tajribalarni muntazam o'rganishga, kasbiy faoliyatda ijodkor bo'lishga undash.*
- ❖ *Mutaxassislik fanidan bilimlarini yanada kengaytirish va chuqurlashtirish.*
- ❖ *Amaliyotchilarning o'zlariga biriktirilgan ishlarni mustaqil ravishda tashkil etishiga ershish.*
- ❖ *Mutaxassislikdan mashg'ulot tiplariga, mashg'ulot o'tishning ilg'or*

usullariga, zamonaviy metodlarga alohida e'tibor berish.

❖ *Mutaxassislik mashg'ulotlarini ko'rgazmali qurollar, texnika vositalaridan unumli foydalangan holda o'tishlariga erishish.*

❖ *Kengaytirilgan mashg'ulot ishlanmalari tuzdirish.*

❖ *Tajribali mutaxassislar, o'qituvchilar, tarbiyachilar ish faoliyatini kuzatish, o'rganilgan faoliyat yuzasidan muhokama tashkil qilish.*

❖ *Amaliyotchilarning bir-birlarining o'tkazilgan mashg'ulotlarini muntazam kuzatib borishlarini nazorat qilish. Kuzatilgan darslarni o'sha kuniyoq tahlil qilib, yutuq-kamchiliklarini aytish. Metodik maslahatlar berish, zarur yo'l-yo'riqlar ko'rsatish.*

❖ *Bo'lajak mutaxassislarda rahbarga xos kasbiy malaka va ko'nikma hosil qilish, kasbiy mahoratlarini shakllantirish.*

❖ *Malakaviy amaliyot jarayonida mustaqil holda ish faoliyatini tashkil etishga o'rgatish.*

❖ *Guruh (sinf) rahbarligini olib borish, tarbiyaviy ish, odobnoma mashg'ulotlari, madaniy-ma'rifiy tadbirlarda ishtirok etish.*

Malakaviy amaliyot uch bosqichda amalga oshiriladi.

1-bosqich - tanishuv- malakaviy amaliyoti. U o'quv rejasiga asosan tegishli yo'nalishlar bo'yicha birinchi yoki ikkinchi kursda 1 yoki 2 hafta davomida ta'lim muassasasi va tashkilotlarda amalga oshiriladi. Amaliyot davomida talabalar asosan maktabgacha ta'lim tashkilotlari, o'rta maxsus, ta'lim muassasasi yoki tashkilotlarning ish faoliyati bilan tanishadilar va belgilangan tartibda hisobot topshiradilar.

2- bosqich - o'quv-malakaviy amaliyoti. Unda talabalar ta'lim muassasasi yoki tashkilotlarda yuritiladigan barcha huquqiy-me'yoriy hujjatlar bilan tanishadi va mutaxassislik fan o'qituvchilarining darslarini yoki tarbiyachilar mashg'ulotlarini kuzatadi.

3- bosqich - pedagogik amaliyot (bitiruv oldi amaliyot). U bitiruvchi kursning oxirgi semestrida olib boriladi va 10-11 hafta davom etadi. Pedagogik

amaliyot jarayonida talabalar o'quv mashg'ulotlariga tayyorlanish bilan birgalikda, ma'naviy-axloqiy tarbiyaviy ishlar rejasini tuzadi, guruh rahbari yordamchisi sifatida guruhni o'rganadi va suhbatlar tashkil etadi. O'ziga biriktirilgan guruhda pedagogik-psixologik tashxis o'tkazadi.

Talabalarning pedagogik amaliyotiga qo'yiladigan talablar:

- Mutaxassilik fanlaridan o'qitishning so'nggi usullarini qo'llagan holda mashg'ulotlar olib borish;
- Mashg'ulot ishlanmalari, testlar, mavzuga oid ko'rgazmali va tarqatma materiallar tayyorlay olish;
- Texnika vositalaridan foydalana bilish;
- Mashg'ulotlarni pedagogik-didaktik va psixologik bilimlar asosida tahlil qilishni o'rganish;
- Bolalarni mashg'ulotga qiziqtirish;
- Bolalarning o'ziga xos psixologik xususiyatlarini bilish, o'rganish va sinf jamoasiga psixologik tavsiyanoma yozish;
- Odobnoma mashg'ulotlarini kuzatish, tarbiyaviy matn yozish va o'tish;
- Guruh (sinf) rahbarligi faoliyati, tarbiyaviy ish hujjatlari bilan yaqindan tanishish, tarbiyaviy tadbirlarda faol ishtirok etish va ota-onalar bilan muloqotda bo'lish;
- Bolalarning tarbiyalanganlik darajasini o'rganish, tarbiyaning ta'sirchan usullaridan foydalanish, o'quvchilarda odob, bilim, kasb-hunar egallash va mustaqil diyorimizga muhabbat, burchga sadoqat, o'zaro hamkorlik, do'stlik, ma'naviy-ahloqiy his-tuyg'ularini tarbiyalash. Sinfdan tashqari turli tadbirlar o'tkazish;
- Kutubxonaga o'quvchilarning qatnashuvini ta'minlash va ularni qiziqtirish;
- Bolalarning bilim, ko'nikma va malakalarini baholash tizimini, ota-onalar yig'ilishlarini o'tkazish uslublarini o'rganish;
- Ta'lim muassasasida navbatchilikni kuzatish va o'zlari ham bu jarayonda to'la ishtirok etish lozim.

Tarbiyachining kasbiy shakllanish jarayonida maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbariyati va jamoatchiligi katta rol o'ynaydi. Yosh tarbiyachilarga tajribali pedagoglarni biriktirib qo'yish, ularning mashg'ulotlarini kuzatish, metod birlashma ishlariga jalb etish tashkilot rahbariyatining vazifasidir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bo'lajak tarbiyachining o'z ustida ishlashiga, ilmiy-nazariy va metodik bilimlarini tinmay oshirib borishiga katta ahamiyat beriladi.

Xilosa qilib takidlasa tarbiyachi kasbiga kirish va tarbiyachlik mahoratini egallash jarayoni, uni bog'cha jamoasiga kirishib, unda o'z o'rnini topib keta olishiga bog'liq. Bo'lajak mutaxassis jamoaning yordamidan yuz o'girmaslik, qiyinchiliklarga duch kelganda ruhan tushkinlikka tushmay, o'z xatolarini ko'ra bilish va uni yo'qotish uchun harakat qilishi, uni mohir tarbiyachi bo'lib shakllanishidan darak beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-2021-yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakat strategiyasi. 7-fevral 2017-yil. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. - T., 1997.
2. O'zbekiston Respublikasining Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. - T., 1997.
3. G.Q.Hasanova, Z.B.Jalilov. //Mutaxassislik fanlarini o'qitish metodikasi//5A111801- ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta'lim) magistratura mutaxassisligi talabalari uchun darslik. "Durdona" nashriyoti Buxoro – 2021.
4. Тураев С.Ж., Одилов Ё.Ж. Маълумотлар базасини шакллантириш орқали графиклар ҳосил қилишда Borland Delphi7 дастурлаш тилидан фойдаланиш. // «Олий таълим муассасаларида фанларни ўқитишда замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан фойдаланишнинг долзарб муаммолари» Республика илмий-амалий анжумани. – ҚДУ: Қарши, 2017.Б 239-241.
5. Ё.Ж.Одилов.// Informatsionno-kommunikatsionniye texnologii (ikt) v obrazovanii. Ikt kompetentnost v professionalnom razvitii kadrov// Scienceweb academic papers collection, 2019. 2181-1784
6. Ё.Ж. Одилов.// Methods of preparing students for professional activity on the basis of teaching physics// O 'zbekiston Milliy Universiteti Xabarlari, №1.11. 2022 yil.